

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918”, ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
UNIVERSITE STENDHAL 3, GRENOBLE, FRANȚA**

**TEZĂ DE DOCTORAT
- COTUTELĂ -
(REZUMAT)**

Coordonatori științifici:

Prof. univ. dr. Mircea Braga

Prof. univ. dr. Philippe Walter

**Doctorand :
Băran Sorin Ovidiu**

Alba Iulia/Grenoble

2011

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
UNIVERSITE STENDHAL 3, GRENOBLE, FRANȚA**

**MOTIVE PRECREȘTINE ÎN BASMUL POPULAR ROMÂNESC
(REZUMAT)**

Coordonatori științifici:

Prof. univ. dr. Mircea Braga

Prof. univ. dr. Philippe Walter

**Doctorand :
Băran Sorin Ovidiu**

Alba Iulia/Grenoble

2011

Cuprins

I. Introducere în problemă și metodă.....	6
I.1. Basmul popular, o paradigmă deschisă.....	6
I.2. Două metode de interpretare: hermeneutica reductivă și hermeneutica amplificatoare.....	7
I.3. Convergența hermeneuticilor: calea de mijloc a interpretării.....	12
I.4. Analiza comparatistă a basmelor populare: sintagmatic și paradigmatic.....	17
I.5. Basm sau mit?.....	21
I.6. Dificultățile demersului comparatist.....	24
II. Furtul astrelor.....	29
II.1. Precizări metodologice: nivelurile analizei (narativ, simbolic, al imaginii).....	29
II. 2. Motivul furtului astrelor: un nucleu narativ comun.....	33
II. 3. Lista versiunilor.....	36
II.4. Un model mitic ambivalent.....	42
II.5. Simboluri ale unei identități ascunse.....	49
II.6. <i>Furtul simbolurilor</i> , o dialectică a mecanismelor sacrului.....	55
II.7. Un mit comun.....	57
II. 8. Ordinea tradiției și ordinea cea nouă: zeii cerești și zeii mai apropiați de oameni.....	61
II.9. Rațiunea de a exista a eroului.....	63
II.10. Monstrul, un paznic al cosmogoniilor primordiale.....	69
II.11. Rațiunea de a exista a zmeului.....	79
II.12. Metamorfozele zmeului.....	92
II.13. Permanența începuturilor.....	105
II.14. O schemă de reprezentare a dualismului religios.....	115
III. Copiii cu stea în frunte.....	118
III.1. Motivul copiilor minunați.....	118
III.2. Lista versiunilor.....	119
III.3. Nucleul narativ comun: copiii alungați.....	129
III.4. Două ordini sacre: misterul sacrificiului și resemantizarea simbolurilor solare.....	139
III.5. Experiența interdicției solare: <i>întinarea astrelor</i>	146
III.6. Permanența renașterii.....	152

IV. Cucerirea Cosânzenei.....	161
IV.1. Precizări.....	161
IV.2. Motivul cuceririi zânei. Basmul-tip.....	162
IV.3. Lista versiunilor.....	169
IV.4. Complexitatea motivului.....	177
IV.5. Zâna, o figură mitică vulnerabilă.....	182
IV.6. Cine este Ileana Cosânzeana?.....	185
IV.7. Ielele.....	188
IV.8. Zânele.....	191
IV.9. Un prototip autohton al zânei.....	196
IV.10. Asimilare și ambivalență.....	201
IV.11. O piesă dintr-un puzzle mitic: <i>Sfintele</i>	209
IV.12. Zâna, figură mitică lunară.....	213
IV.13. Permanența reînnoirii.....	218
V. Anexe.....	221
V.1. Primul corpus recurent: <i>Rochițele minunate ale zânei</i>	221
V.2. Lista versiunilor.....	224
V.3. Al doilea corpus recurent: <i>Furtul puterilor</i>	235
V.4. Lista versiunilor.....	239
VI. Concluzii.....	246
VII. Bibliografie generală.....	251

Cuvinte cheie: basme populare, mit, comparatism, mitologie comparativă, istoria religiilor, imaginar, figuri mitice, indoeuropenism, gândire mitică

Rezumat

Teza de față răstoarnă clișeu narativ al basmelor populare, cel al permanentei lupte dintre Bine și Rău, deoarece, în urma analizei fondului precreștin, *ascuns* în spatele structurii superficiale a narațiunii, adevărata rațiune de a exista a figurilor mitice aflate în conflict dezvăluie nu o lume a antitezei, ci o lume a ambivalenței. Acest lucru conduce la imposibilitatea de a determina categoric natura simbolurilor și imaginilor care se dezvoltă în basme, dar și la constituirea unei alte grile de lectură a basmelor.

Ceea ce lectura clasică identifica în narațiunile populare drept imaginea Răului, a nocturnului se definește acum ca imagine a Binelui și a diurnului și invers, iar acest raport al conversiunii valorilor/al resemantizării simbolurilor și imaginilor nu poate fi configurat corect decât în urma definirii unei noi hermeneutici, capabile să sesizeze în mod empatic natura obiectului analizat. Astfel, s-a concretizat în **capitolul introductiv**, *Introducere în problemă și metodă*, un sistem de analiză a basmelor populare românești și străine, pornind de la identificarea unui *nucleu narativ comun* care viza, în general, un motiv recurent, cel al *furtului astrelor sau al focului* de către o figură mitică aparent negativă.

Recurența a apărut în momentul în care basmele selectate au fost decantate de nivelul superficial al variantelor narrative, prin procedeele mitanalizei¹ durandiene și ale structuralismului lui Levi-Strauss, fiind interesați doar de formele stabile care puteau reconstitui un model mitic. Metoda s-a comportat asemenea unui *puzzle mitic*, realizat pe baza identificării *mitemelor*² care puteau restabili relația dinamică originală verb-substantiv a mitului.

¹ Gilbert Durand, *Figures mythiques et visages de l'oeuvre. De la mythocritique à la mythanalyse*, Paris, Berg International Editeurs, 1979.

² Claude Lévi-Strauss, *Anthropologie structurale*, Paris, Plon, 1985, p. 241.

Considerând că basmul nu poate fi separat diacronic de lumea mitului, neexistând o delimitare clară între cele două genuri, am clasat cele două forme narative ca expresii ale gândirii mitice, a căror esență nu poate fi descoperită prin instrumente pur pozitivistice, ci, în primul rând, prin reevaluarea acestora pornind de la ceea ce Gilbert Durand a numit *calea de mijloc a interpretării*, în *traiectul antropologic* pe care îl proiecta în definirea *structurilor antropologice ale imaginarului*³.

Pentru aceasta, a fost nevoie de a pune în evidență *metodele reductive și amplificatorii*⁴ necesare în interpretarea semnelor culturale, în special a simbolurilor și imaginilor mitice. Soluția a fost oferită de viziunea interpretativă a lui Jean Jacques Wunenburger⁵, după care imaginea în general nu mai reprezintă o virtualitate, ci o lume vie, structurată în funcție de relațiile dintre simbol, imagine, regimuri ale imaginației, sisteme de imagini, mituri etc. în care omul transferă frământările sale în contactul cu istoria.

De fapt, problema acestei teze a fost, în primul rând, *descifrarea modului în care omul arhaic transformă sensul formelor istorice în formele gândirii mitice*. În acest sens, basmul a fost conceput ca un document cultural valoros despre identitatea lumii arhaice, despre raporturile gândirii sale cu manifestările istorice, pe care nu le-a integrat unei istorii a evenimentelor sau unei *istorii a istoricilor*, ci unei *istorii anistorice*, în care categoriile timpului și spațiului dispar după ritmurile imaginației mitice⁶.

Aspectele mitului și tot ceea ce ține de istoria formelor religioase au fost alte instrumente de lucru pe care a trebuit să le luăm în calcul. Ideile despre mit și mitologie comparativă ale lui Mircea Eliade⁷, Philippe Walter⁸, Georges Dumézil⁹ au oferit și în cazul nostru alte resurse

³ Gilbert Durand, *Structures anthropologiques de l'imaginaire. Introduction à l'archétypologie générale*, 11e édition, Paris, Edition Dunod, 1992.

⁴ Jean Jacques Wunenburger, *Philosophie des images*, Paris, Presse Universitaire de France, 2002.

⁵ *Idem*, *La vie des images*, Presse Universitaire de Strassbourg, 1995.

⁶ Simona Nicoară, *Istorie și imaginar. Eseuri despre antropologie istorică*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000.

⁷ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*. În românește de Paul G. Dinopol. Prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, 1978.

⁸ Philippe Walter, *L'imaginaire médiéval*, în *Introduction aux méthodologies de l'imaginaire*, sous la direction de Joël Thomas, Paris, Edition Ellipses, 1998.

pentru *metoda empatică* universului intim al basmului, chiar dacă de multe ori ne-am lovit de ceea ce am numit *dificultățile demersului comparativ*.

Cel de-al doilea capitol are în vedere analiza motivului central al lucrării: *motivul furtului astrelor de către zmei*. Acesta devine recurent în urma demersului comparativ, realizat pe baza unui corpus de basme și mituri românești și străine, care dezvăluie, de fapt, *nucleul narativ comun* pe care se vor fundamenta și celelalte analize din următoarele capitole. Acest nucleu este constituit, *la nivel narativ*, pe baza relației dinamice dintre verb și substantiv, evidențiind modelul narativ pe care s-au definit majoritatea variantelor populare: *definirea unui prejudiciu narativ: furtul astrelor de către zmei; apariția eroului salvator; lupta cu zmeii; rezolvarea prejudiciului narativ: salvarea astrelor*.

Însă dincolo de nucleul narativ comun, ceea ce interesează sunt celelalte două mari niveluri ale analizei, *nivelul simbolurilor* și *nivelul imaginilor*, în care este evidentă ambivalența figurilor mitice despre care am vorbit la început. Aceasta apare în *figura zmeului* din basmele populare românești, ale cărui acțiuni sunt ambigue și provoacă deconcertarea lectorului atent la conflictul clișeu, nu la finalitatea acțiunilor sale.

Zmeii din basmele populare românești fură de pe cer astrele (soarele, luna, stelele), însă nu le distrug, ci le ascund într-un spațiu protector (cula din Codrul Verde, urechea calului, le înghit, le duc pe celălalt tărâm etc.). Problema care apare în analiză este de ce anume personajul negativ, zmeul, nu a distrus astrele, ci le-a ascuns pentru a le proteja. În mod normal, acesta ar fi fost traseul pe care trebuia să îl urmeze, însă, după analiza atentă a figurii sale mitice și după demersul comparativ cu celelalte texte din cultura finlandeză, africană, australiană, americană etc. am observat că figura zmeului respectă modelul mitic al imaginii divinităților originare care participă la o cosmogonie primordială.

Puse în fața transformării lumii pe care au creat-o, a resemantizării semnelor/simbolurilor care îi dau sens, aceste divinități reacționează violent, prin gestul de a proteja și de a păstra intact ceea ce corespunde unei stări inițiale a lucrurilor, pe care am integrat-o în *ordinea tradiției*. Acestea îi corespunde *o ordine civilizatoare*, nouă, reprezentată de imaginea mitică a eroului salvator care salvează astrele furate de către zmei și care este integrat unei noi cosmogonii.

⁹ George Dumézil, *Mythe et épopée (I. l'Idéologie des trois fonctions dans l'épopée des peuples indo-européens ; II. Types épiques indo-européens ; III. Histoires romaines)*. Préface de Joël H. Grishward, Paris, Gallimard, 1995.

Conflictul dintre cele două ordini are, astfel, la bază simboluri revendicabile de ambele figuri care acționează la nivelul narațiunii. Zmeul fură astrele pentru a le proteja de sensurile lumii noi, pe cale să fie instaurată; eroul salvează astrele furate de zmeu pentru a le renova sensul. Ambivalența figurilor creează sensul acestui motiv popular, deoarece atât zmeul, cât și eroul de basm au rațiunea lor de a exista: *zmeul nu fură, ci protejează simbolistica primordială a unei cosmogonii, iar eroul nu salvează, ci restaurează prin distrugerea sensurilor inițiale ale lumii.*

Regimul ambivalent al acestor figuri este susținut și de miturile analizate de Mircea Eliade în *Tratat de istoria religiilor*¹⁰ sau în *Istoria credințelor și ideilor religioase*¹¹. Astfel, conflictul dintre zmeul și eroul din basmele populare românești își găsește corespondent într-o serie de conflicte mitice privind o divinitate primordială și o zeitate civilizatoare, restauratoare a sensurilor vechi ale lumii (Marduk și Tiamat în mitologia babiloniană, Zeus și Chronos sau Zeus și Prometeu din mitologia greacă, conflictul dintre categoriile divine *asura* și *daeva* din cultura indo-iraniană, imaginea dragonului/gigantului/șarpelui creator al lumii din mitologia chineză, americană, africană).

Ambivalența figurilor mitice analizate este impusă și de o anumită dialectică a sacrului, fundamentată, din perspectiva lucrării de față, pe baza unei *scheme de reprezentare mitice* a principiilor sacre. Aceasta concepe lumea nu în sens dualist, ci ambiguu și ambivalent, ceea ce îi asigură în permanență renașterea formelor și, implicit, actualitatea în orizontul de gândire al omului arhaic. Schema este numită *model mitic* de către Mircea Eliade, însă am preferat să o numim *permanență mitică*, întrucât conceptul este mult mai apropiat de nevoia de resemantizare permanentă a formelor sacrului.

Primul motiv precreștin, cel al furtului astrelor, corespunde *permanenței începuturilor*, în care am identificat nevoia omului arhaic de a resemantiza continuu figurile sacrului, în funcție de nevoile sale concrete. Astfel, zeitățile primordiale, creatoare inițiale ale lumii sunt respinse spre periferia panteonului sacru al unei societăți arhaice, fiind înlocuite cu divinități mult mai practice

¹⁰ Mircea Eliade, *Tratat de istorie a religiilor*. Cuvânt înainte al autorului. Traducere din franceză de Mariana Noica, ediția a IV-a, București, Editura Humanitas, 2008.

¹¹ *Idem*, *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Ediția a II-a, traducere și postfață de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1991.

și mai active. Schema de reprezentare mitică apare și în substratul mitic precreștin al basmelor selecționate în primul capitol. Zmeul în conflict cu eroul salvator este dublat în substrat de imaginea mitică a Nefârtatului care creează lumea alături de Fârtat, cel din urmă asumând-și rolul de creator principal, sau de imaginea Dracului creator al focului pe care și-l apropiază apoi Dumnezeu sub semnul luminii creștine.

Permanența începuturilor pune, în fond, o problemă a ontologiei sacrului arhaic: *în fața restaurării formelor sacrului, divinitățile originare ies întotdeauna învinse*. Din această dialectică, și zmeul este o figură mitică învinsă de mecanismele istoriei. Prinsă în această istorie, figura zmeului reușește, însă, să supraviețuiască în imaginar, prin conflictul superficial cu eroul salvator.

Al treilea capitol al tezei urmărește analiza unui motiv care, pentru specialiști ca Stith Thompson¹², devine o enigmă în studiul basmului. Motivul este intitulat *Copiii cu stea în frunte* și respectă aceeași schemă de reprezentare a formelor sacrului, în funcție de cele două ordini de valori: ordinea tradiției și ordinea inovatoare. Între cele două se află un complex de simboluri care sunt revendicate de ambele universuri aflate în conflict.

La nivel narativ, nucleul comun evidențiază *un prejudiciu narativ: alungarea copiilor născuți cu semnele astrale pe corp (soare, lună, stele); o etapă intermediară, exprimată prin salvarea copiilor de către o ființă exterioară lumii arhaice și care corespunde imaginii Fierarului din motivul Furtul astrelor; cucerirea obiectelor magice; rezolvarea prejudiciului narativ prin recunoașterea copiilor minunați de către tatăl-împărat*.

Motivul prezentat este răspândit în toată lumea, însă nu are o explicație clară din partea specialiștilor care au urmărit, în general, trama epică, nu și comportamentul simbolurilor care intrau în conflict o dată cu actanții. Ceea ce ne-a interesat în acest capitol a fost descrierea unei dialectici a sacrului pe care am integrat-o unui comportament mitic denumit *permanența renașterii*. Prin aceasta am identificat nevoia omului arhaic de a resemantiza simbolurile care susțin valorile sacrului.

¹²Stith Thomson, *The Folktale*, Holt, Rinehart and Winston, New York. Chicago. San Francisco. Toronto. London, 1946; Vz. și *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*, by Hans-Jorg Uther, Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia Academia Scientiarum Fennica, 2004.

Problema este că această resemantizare se realizează pe *un fond al experienței religioase indistincte*, în care *sacralizarea astrelor* este în același timp sinonimă cu *întinarea astrelor*. În acest sens, conceptul de hierofanie intră în conflict cu legile tabuului. Această viziune este exprimată în gesturile eroinelor (mama împăratului/surorile geloase) din basmele analizate în acest capitol. Ele sunt reprezentări ale unei lumi originare, a cărei perfectibilitate nu acceptă definitivarea prin simbol a sacralizării elementelor celeste, întrucât simbolul, prin definiția sa, unește planurile pe care se fundamentează sentimentul sacrului. Simbolul nu poate decât să distrugă viziunea originară asupra cosmosului și, evident, să impună o nouă cosmogonie.

Noua cosmogonie este evidențiată, în cazul basmelor de față, prin imaginea copiilor însemnați cu semne astrale pe corp sau frunte. Aceștia asimilează elementele prin care era identificată divinitatea celestă, și pe care se fundamenta cosmologia inițială din lumea eroinelor negative. Problema este că asimilarea prin simbol a acestor manifestări ale sacrului este percepută de elementele cosmogoniei primare ca o amenințare la ontologia sa, ceea ce duce la conflictul creat între cele două ordini religioase.

Prima dorește să mențină valorile sacre inițiale, în sensul menținerii unei indistincții a lumilor, cea de-a doua diferențiază și asimilează cele două planuri și elementele acestora, creând, în mod natural, o nouă cosmologie. La nivelul narativ, copiii minunați sunt născuți de regină, purtând soarele, luna, stelele pe corp; mama împăratului sau surorile geloase vor să ucidă sau să alunge copiii. Conflictul dintre cele două lumi nu își găsește modalitatea de a funcționa decât în nivelul imaginilor și al simbolurilor. Eroinele sunt imaginea unei lumi amenințate de simbolurile unei cosmogonii noi. Tensiunea care se creează între cele două lumi nu duce decât la violența pe care o revendică mecanismele interne ale sacrului. Violența dintre lumea inițială și cea nouă este și în acest caz o *permanență a renașterii*.

Cel de-al patrulea capitol al tezei analizează un motiv universal: *Cucerirea zânei*. Motivul este complex și a presupus selectarea, în același corpus, a mai multor basme-tip care au în centru imaginea zânei, dar și existența aceluiași nucleu narativ: *prejudiciul narativ: furtul zânei; drumul parcurs de erou/probele spre cucerirea zânei; uciderea de către eroul salvator a ființei care fură zâna; rezolvarea prejudiciului narativ: cucerirea zânei*.

În spatele nucleului narativ comun, este dezvăluit fondul păgân al figurii mitice a zânei. Aceasta nu mai apare doar ca reprezentarea solară, a idealului de frumusețe feminină a basmului

popular, ci și expresia mitică lunară, în care sunt adunate o serie de trăsături nocturne, chtonice, demonice, legate de lumea morții, a vrăjitoriei și a destinului. Imaginea zânei devine ambivalentă, ca și celelalte figuri din capitolele anterioare, iar explicația constă în procesul de asimilare a unei divinități feminine orginare cu atributele altor figuri mitice. La un moment dat, în interiorul acestui capitol, am încercat să definim natura mitică a zânei Ileana Cosânzeana, pornind de la un prototip autohton al zânei, în care se regăseau atât divinități ca Diana, Hestia, Luna, Hecate, Parcele sau “*bunele doamne*” ale mitologiei occidentale, cât și Ielele, Zânele sau Ursitoarele din mitologia românească.

Caracterul universal al acestei figuri a fost susținut și de ritualurile comune, regăsite în culturi atât de diferite, având în central lor acele *Sfinte*, a căror identitate am încercat să o lămurim cu privire la mesele ritualice dedicate unor zeități misterioare cărora unele minorități românești încă se mai închină.

Cu alte cuvinte, motivul răpirii zânei depășește cu mult nivelul basmului, el trece cu mult în spațiul antropologiei și al istoriei religiilor, întrucât zânele și vulnerabilitatea acestora trădează, de fapt, altceva, și anume un ansamblu sacru original care a fost asimilat/resemantizat.

Al cincilea capitol al tezei este intitulat *Anexe* și este constituit pe încă două motive similare motivului central al tezei, cel al furtului astrelor, și anume: *Rochițele minunate ale zânei* și *Furtul puterilor eroului* de către o ființă fabuloasă. Primul motiv este construit pe un nucleu narativ ce are în vedere *prejudiciul narativ, exprimat în imaginea eroinei fugare din cauza tatălui/mamei vitrege; deghizarea eroinei în cele trei rochițe cu semne astrale sau naturale /în haina de lemn/în blana de animale; eliminarea eroului negativ (tatăl, mama vitregă); rezolvarea prejudiciului prin căsătoria eroinei cu prințul.*

Cel de-al doilea motiv are ca *prejudiciu narativ furtul puterilor/vinelor/inimii eroului care sunt ascunse de o ființă fabuloasă (zgrifțuroaică, zmeu, zâne etc.); o etapă intermediară: lupta cu zmeii/ființa fabuloasă; rezolvarea prejudiciului: recuperarea puterilor.*

În cazul basmelor din acest capitol, este importantă, în primul rând, simbolistica astrală în care sunt implicate rochițele eroinei. Acestea conduc la un izomorfism al celestului, acvaticului și vegetalului, ceea ce integrează pe eroina care le poartă în aceeași categorie a zânei definite în analiza motivului *Cucerirea Cosânzenei*. Problema este că interpretările asupra acestui motiv au

forțat mult mitul Aurorei¹³ urmărită de tatăl/fratele incestuos sau teoriile ritualiste¹⁴, eludând din câmpul analizei dialectica ambivalentă a sacrului în care este implicată eroina.

Reprezentată de obicei prin simboluri ale unității cosmice, eroina basmelor din acest corpus este o imagine a vulnerabilității unui principiu sacru originar. Ea are același comportament mitic ca și astrele din primul capitol. Așa cum astrele sunt ascunse în grotă sau în culă, Cenușăreasa și Peau d'Ane resimt nevoia de a-și proteja adevărata valoare sacră, vulnerabilă în fața profanului și a schimbării pe care acesta o poate produce. Dincolo de interpretarea Cenușăresei ca Auroră sau ca simbol integrat unui ritual de reînnoire a anului/ anotimpului, imaginea sa reprezintă prin manifestările exterioare (raportul lumină-întuneric, cenușă-rochiile luminoase) o dialectică a sacrului originar pus în fața unei *permanențe a reînnoirii* pe care încearcă să o evite.

Eroina din basm este nevoită să fugă de tatăl său, deoarece ea poartă semnele ordinii vechi, însă pe care le va resemantiza prin căsătoria cu eroul. Gestul incestuos al tatălui este, în acest plan, justificabil prin nevoia tradiției de a-și conserva valorile. Incestul devine o instituție care apără semnele unei lumi inițiale, puse în fața reînnoirii din interior, nu în mod violent, ci natural.

Al doilea corpus de basme are în centru un motiv similar, ca și comportament mitic, primului motiv din lucrarea de față, deoarece eroul, ca și actant, devine un element pasiv, ca și astrele ce sunt furate de zmei. Pentru a înțelege valoarea motivului furtului puterilor, acesta trebuie integrat în dialectica motivului inițial, cel al furtului astrelor, apoi asociat ordinii eroului solar în căutarea și verificarea nemuririi.

Concluziile tezei *Motive precreștine în basmul popular românesc* accentuează viziunea de la care a pornit acest demers hermeneutic, acela că niciun efort interpretativ nu poate dezvălui finitudinea « *magnei incomprehensibile* »¹⁵ a mitului și a basmului popular. Ceea ce a reușit lucrarea de față a fost să realizeze o clasificare a basmelor populare românești și străine în

¹³ Max Muller, *Mythologie comparée*, édition établie, présentée et annotée par Pierre Brunel, Paris, Editions Robert Laffont, 2002.

¹⁴ Saintyves, Pierre, *Les Contes de Perrault et les recits paralleles (leurs origines). En marge de la legende doree. Songe, miracles et survivances. Les Reliques et les images legendaires*. Edition établie par Francis Lacassin, Paris, Editions Robert Laffont, 1987.

¹⁵ Philippe Walter, *op.cit.*, p.49.

funcție de anumite motive recurente care, interpretate la nivelul instrumentelor imaginarului, scot în evidență fondul păgân al ideologiei creștine care a asimilat figuri mitice în mitologia sa.

În această mitologie creștină, figurile păgâne au reușit să supraviețuiască tocmai prin asimilare. Ele stau ascunse în substratul basmelor populare, care nu mai sunt doar modalitatea de a educa spiritul sub semnul legilor istorice antitetice ale Binelui și Răului, ci mai ales un mod de a păstra vie *istoria anistorică* a omului arhaic, în care orice principiu se defășoară sub semnul ambivalenței și a permanentelor resemantizări ale ordinilor sacralului.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Aarne A, *The types of folktale. A classification and bibliography*, translated and enlarged by S. Thompson, Helsinki, Soumalainen, Tiedeakatemia, 1961 (ediția a II-a) (Folklore Fellows Communications, 184)
- Afanasiev, *Les contes populaires russes*, vol I: 1988 ; vol II : 1990. Traduction, introduction et notes par Lise Gruel-Apert, Paris, Editions Maisonneuve & Larose
- Alleeu, René *La science des symboles. Contribution à l'étude des principes et des méthodes de la symbolique générale*, Paris, Payot, 1976
- Aristotel, *Poetica*, București, Editura Academiei, 1965
- Avram, Vasile, *Creștinismul cosmic— o paradigmă pierdută? Mit și ortodoxie în tradiția românească*, Sibiu, Editura Săculum, 1999
- Bachelard, Gaston, *La psychanalyse du feu*, Paris, Gallimard, 1965
- Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*. Traducere în română de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1995
- Bachelard, Gaston, *Aerul și visele: eseu despre imaginația mișcării*. Traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1997
- Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere în română de Luminița Braileanu, București, Editura Paralela 45, 2005
- Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*. Antologie, selecție și traducere de Adriana Babeți și Delia Sepețean-Vasilii, București, Editura Univers, 1987
- Barthes, Roland, *Mitologii*. Traducere și prefață de Maria Carпов, București, Editura Institutul European, 1997
- Barthes, Roland, *Plăcerea textului*, București, Editura Cartier, 2006
- *Basmе fantastice romanesti*. Antologie realizată de Ionel Oprisan, București, Editura Vestala (vol.I-III în 2002, vol.IV în 2004, vol.V-VII în 2007, vol. VIII-IX în 2008, vol. X –XI în 2009)
- Belamri, Rahab, *Les graines de la douleur (contes algeriens)*, Paris, Editions Publisud, 1982
- Blaga, Lucian, *Trilogia culturii (Geneza metaforei și sensul culturii, Orizont și stil, Spațiul mioritic)*, București, Editura Humanitas, București, 1994
- Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere de Tatiana Mochi, București, Humanitas, 2000

- Bonte, Pierre, Izard, Michel, *Dicționar de etnologie și antropologie*, Iași, Editura Polirom, 1999
- Boyer, Roger, *Yggdrasill. La Religion des anciens Scandinaves*, Paris, 1981
- Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
- Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Editura Polirom, 2006
- Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*, București, Editura Univers, 1988
- Burgos, Jean, *Imaginar și creație*, București, Editura Univers, 2003
- Caillois, Roger, *L'homme et le sacré*, Paris, Gallimard, 1950
- Caillois, Roger, *Eseuri despre imaginație*, București, Editura Univers, 1975
- Calotă, Ion, *Rudarii din Oltenia. Studiu de dialectologie și de geografie lingvistică românească*, Craiova, Sibila, 1995
- da Camara Cascudo, Luis, *Contes traditionels de Bresil*. Traduits du portugais par Bernard Alléguède, Paris, G.-P. Maisonneuve et Larose, 1978
- Candrea, I.-Aurel, *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*. Studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1999
- Cassirer, Ernst, *Le Mythe et l'homme*, Paris, Gallimard, 1972
- Cassirer, Ernst, *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*. Traducere de Constantin Cosman, București, Editura Humanitas, 1994
- Cauvain, Jean, *Comprendre les contes*, Paris, Editions Saint-Paul, 1980
- Călinescu, George, *Estetica basmului*, București, Editura pentru Literatură, 1965
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, București, Editura Univers, 1996
- Chelcea, Ion, *Rudarii. Contribuție la o „enigmă” etnografică*, București, Casa Școalelor, 1943
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, București, Editura Artemis, 1995
- Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum, 2007
- Clark, Ella E., *Indian Legends of the Pacific Northwest*, University of California Press, 1953
- Coman, Mihai, *Mitos și epos*, București, Editura Cartea Românească, 1985

- Coman, Mihai, *Studii de mitologie*, București, Editura Nemira, 2009
- *Contes pour les enfants et la maison*. Collectés par Les Frères Grimm, édités et traduits par Natacha Rimasson-Fertin, tome II, Collection Merveilleux n°40, Paris, José Corti, 2009
- *Contes populaires persans du Khorassan*,. Analyse thématique accompagnée de la traduction de trente-quatre contes, par A. Boulvin, Paris, Librairie C. Klincksieck, 1975
- *Contes populaires italiens*. Présentés par Italo Calvino, Paris, Editions Denoël, 1981
- Courtes, Joseph, *Le conte populaire : poétique et mythologie*, Paris, PUF, 1986
- Crișan, Ion Horațiu, *Spiritualitatea geto-dacilor. Repere istorice*, București, Editura Albatros, 1986
- Culiănu, Ioan Petru, *Cult, magie, erezii. Articole din enciclopedii ale religiilor*. Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu și Dan Petrescu, postfață de Eduard Iricinschi, Iași, Polirom, 2003
- Cumont, Franz, *Les Religions orientales dans le paganisme romain*, 4-ème édition, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1929.
- da Camara Cascudo, Luis, *Povești tradiționale din Brazilia*, traduse din portugheză de Bernard Alléguede, Paris, G.-P. Maisonneuve et Larose, 1978
- Delarue, Paul, Tenèze, Marie-Louise, *Le conte populaire français*. Catalogue raisonné des versions de France et des pays de langue française d'outre-mer : Canada, Louisiane, Îlots Français des États-Unis, Antilles Françaises, Haïti, Ile Maurice, La Réunion, tome deuxième, Paris, Editions G.-P. Maisonneuve et Larose, 1964
- Derrida, Jacques, *Diseminarea*. Traducere și postfață de Cornel Mihai Ionescu București, Editura Univers Enciclopedic, 1997
- *Dialoguri – Platon*. Traducere de Petru Creția, București, Editura Humanitas, 1997
- *Dictionnaire historique de la langue française*, sous la direction de Alain Rey, Paris, Dictionnaires Le Robert
- *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998
- Dorflès, Gilo, *Estetica mitului*, București, Ed. Univers, 1975
- *Le dragon dans la culture medievale*. Colloque du Mont-Saint-Michel, 31 octobre – 1-er novembre 1993, Reineke-Verlag, Greifswald, 1994

- Dumézil, Georges, *Mythe et épopée (I. l'Idéologie des trois fonctions dans l'épopée des peuples indo-européens ; II. Types épiques indo-européens ; III. Histoires romaines)*. Préface de Joël H. Grishward, Paris, Editions Gallimard, 1995
- Dumezil, Georges, *Mit și istorie*, Timișoara, Editura Amarcord, 1996
- Dumezil, Georges, *Zeii suverani ai indo-europenilor*. Traducere de Petru Creția București, Editura Univers Enciclopedic, 1997
- Durand, Gilbert, *Figures mythiques et visages de l'oeuvre. De la mythocritique à la mythanalyse*, Paris, Berg International Editeurs, 1979
- Durand, Gilbert, *Structures anthropologiques de l'imaginaire. Introduction à l'archétypologie générale*, 11e édition, Paris, Edition Dunod, 1992
- Durand, Gilbert, *L'imagination symbolique*, Paris, Edition Quedrige/PUF, 1993
- Durand, Gilbert, *Introduction à la mythologie. Mythes et sociétés*, Paris, Albin Michel, 1996
- Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei*. Traducere din limba franceză de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1997
- Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei*. Traducere din limba franceză de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1997
- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*. Traducere de Marcel Aderca, postfață de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 2000
- Durkheim, Emile, *Formele elementare ale vietii religioase*. Traducere de Magda Jeanrenaud, Silviu Iosifescu, Iași, Editura Polirom, 1995
- Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, Constanța, Editura Pontica, 1996
- Eco, Umberto, *Opera deschisă: formă și indeterminare în poeticile contemporane*. Traducere și prefață de Cornel Mihai Ionescu, Pitești, Editura Paralela 45, 2006
- Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*. În românește de Paul G. Dinopol. Prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, 1978
- Eliade, Mircea, *Eseuri. Mitul eternei reintoarceri. Mituri, vise și mistere*, București, Editura Științifică, 1991
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Ediția a II-a, traducere și postfață de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1991

- Eliade, Mircea, *La nostalgie des origines. Methodologie et histoire des religions*, Paris, Gallimard, 1991
- Eliade, Mircea, *Sacrul si profanul*. Traducere din franceza de Rodica Chira, București, Humanitas, 1995
- Eliade, Mircea, *Mitul reintegrării*, București, Humanitas, 2003
- Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*. Prefață de Georges Dumézil. Cuvânt înainte al autorului. Traducere din franceză de Mariana Noica, ediția a IV-a, București, Humanitas, 2008
- Lonnrot, Elias, *Le Kalevala . Epopée populaire finnoise*. Traduction métrique et préface par Jean-Louis Perret, Paris, Editions Stock, 1946
- Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri si arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 2001
- Evseev, Ivan, *Dictionar de magie, demonologie si mitologie romaneasca*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998
- Ferrari, Anna, *Dicționar de mitologie greacă și romană*. Traducere de Dragoș Cojocaru, Emanuela Stoleriu, Dana Zămostean, Iași, Polirom, 2003
- Flamain, A., Nicolas, M., *Contes de Turquie*, Paris, G.-P. Maisonneuve et Larose, 1977
- Fochi, Adrian, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densusianu*, București, Editura Minerva, 1976
- von Franz, Marie-Louise, *L'Interprétation des contes de fées*, 5-è édition revue et corrigée, Paris, Editions Jacquelin Renard, 1993
- Frazer, James George, *Creanga de aur*. Traducere de Octavian Nistor, Bucuresti, Editura Minerva, 1980
- Frazer, James G, *Mythes sur l'origine du feu*. Traduit de l'anglais par G.M.Drucker, Paris, Editions Payot, 1991
- Freud, Sigmund, *Introduction à la psychanalyse*, Paris, Payot, 1926
- Freud, Sigmund, *Essais de psychanalyse*, Paris, Payot, 1936
- Freud, Sigmund, *L'interprétation des rêves*, Paris, PUF, 1967
- Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și metodă*. Traducere de Gabriel Cercel, Larisa Dumitru, Gabriel Kohn si Calin Petcana, Bucuresti, Editura Teora, 2001

- van Gennep, Arnold, *Riturile de trecere*. Traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, postfață de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1996
- van Gennep, Arnold, *Formarea legendelor*. Traducere de Lucia Berdan, Crina Ioana Berdan, Iași, Editura Polirom, 1997
- Genette, Gérard, *Figuri*. Selecție, traducere și prefață de Angela Ion și Irina Mavrodin, Bucuresti, Editura Univers, 1978
- Genette, Gerard, *Introducere în arhitext*. Traducere și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers, 1994
- Genette, Gerard, *Imanență și transcendență*, vol.I. Traducere de Muguraș Constantinescu, Bucuresti, Editura Univers, 1999
- Girard, René, *Violența și sacrul*. Traducere de Mona Antohi, București, Nemira, 1995
- Gorovei, Artur, *Credinți și superstiții ale poporului român*, București, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 1995
- Grimal, Pierre, *Dictionnaire de la mythologie grecque et romaine*, Préface de Charles Picard, Presse Universitaire de France, Paris, 1951
- Grimal, Grimal, *Dicționar de mitologie greacă și română*. Prefață de Charles Picard. Traducere din limba franceză de Mihai Popescu, București, Editura Saeculum, 2001
- Greimas, Algirdas Julien, *Despre sens. Eseuri semiotice*, trad. și pref. de Maria Carпов, Bucuresti, Ed.Univers, 1975
- Habermas, Juergen, *Discursul filosofic al modernitatii. 12 Prelegeri*, București, Ed. All, 2000
- Haudry, Jean, *La religion cosmique des Indo-Européens*, Milano/Paris, Archè “Les Belles Lettres”, 1987
- Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere și note de Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu. Studiu introductiv de Constantin Noica, București, Editura Humanitas, 1995
- Heidegger, Martin, *Ființă și Timp*. Traducere din germană de G. Liiceanu și C. Cioabă, București, Editura Humanitas, 2003
- Huizinga, Johann, *Amurgul Evului Mediu*, Bucuresti, Ed. Meridiane, 1993
- *Introduction aux methodologies de l’imaginaire*, dir. J. Thomas, Paris, Ellipses, 1998
- Ispirescu, Petre, *Legende sau basmele romanilor, adunate din gura poporului*, Litera, București, 2004

- Joisten, Charles, *Contes populaires du Dauphiné*. Préface de Marie-Louise Tenèze, Grenoble, D.E.R, 1971
- Jung, Carl Gustav, *Types psychologiques*, Geneve, Georg&Cie, 1983
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete*, vol. I, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*. Traducere de Dana Verescu și Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Trei, 2003
- Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*. Traducere de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc. Ediția a III-a, îngrijită de Ilie Pârvu, București, Editura IRI, 1998
- Kernbach, Victor, *Dicționarul de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 1983
- Kernbach, Victor, *Mituri esentiale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984
- Krappe, Alexandre H., *La gènèse des mythes*, Paris, Payot, 1938
- Lecouteux, Claude, *Les Monstres dans la pensée médiévale européenne*, Presse de l'Université de Paris-Sorbonne, 1993
- Le Goff, Jacques, *Pour un Autre Moyen Age. Temps, travail et culture en Occident: 18 essais*, Paris, Gallimard, 1977
- Le Goff, Jacques, *Histoire et memoire*, Paris, Gallimard, 1988
- Le Goff, Jacques, *Imaginarul medieval.Eseuri*, traducere si note de Marina Radulescu, București, Editura Meridiane, 1991
- *Le Livre des Héros. Légendes sur les Nartes*. Traduit de l'ossète avec une introduction et notes par Georges Dumézil, Paris, Gallimard, 1965
- Lévi-Strauss, Claude, *Anthropologie structurale*, Paris, Plon, 1985
- Lévi-Strauss, Claude, *Antropologie structurale deux*, Paris, Plon, 1996
- Lonnrot, Elias, *Le Kalevala . Epopée populaire finnoise*. Traduction métrique et préface par Jean-Louis Perret, Paris, Editions Stock, 1946
- Lovinescu, Vasile, *Creangă și Creanga de aur*, ediția a II-a, București, Editura Rosmarin, 1996
- Lurker, Manfred, *Lexicon de zei și demoni. Nume. Funcții. Simboluri/atribute*. Traducere în limba română de Adela Motoc, București, Editura Enciclopedică, București, 1999
- Lyotard, Jean-Francois, *Condiția postmodernă: raport asupra cunoașterii*. Traducere și cuvânt înainte de Ciprian Mihali, Cluj-Napoca, Editura Ideea Design&Print, 2003

- Marian, Simion Fl., *Nașterea la români*, București, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, 1995
- Marienescu, M., *Cultul păgân și creștin*, vol.1, *Sărbătorile și datinile vechi*. Ediție critică de I. Opreșan, București, Editura Saeculum, 2008
- Marino, Adrian, *Hermeneutica ideii de literatură*, Cluj-Napoca, Ed.Dacia, 1987
- Marino, Adrian, *Comparatism și teoria literaturii*, Iasi, Ed. Polirom, 1998
- Markale, Jean, *La tradition celtique, en Bretagne armoricaine*, Payot, Paris, 1975
- Meletinski, Eleazar, *The poetics of Myths*, Routledge, New York and London, 1998
- Muller, Max, *Mythologie comparée*. Edition établie, présentée et annotée par Pierre Brunel, Paris, Editions Robert Laffont, 2002
- Mușlea, Ion, Bîrlea, Ovidiu, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, București, Editura Minerva, 1970
- *Mythes et légendes. Les plus grands textes de Gilgamesh et Shiva à Prométhée*. Préface de Jean-Claude Carrière. Une collection dirigée par Jean Daniel, Paris, CNRS Editions, 2010
- Nicoară, Simona, *Istorie și imaginar. Eseuri despre antropologie istorică*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000
- Niculiță-Voronca, Elena, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I, II. Ediție îngrijită de Victor Durnea. Studiu introductiv de Lucian Berdan, Iași, Editura Polirom, 1998
- Olteanu, Antoaneta, *Metamorfozele sacralului: dicționar de mitologie populară*, București, Editura Paideia, 1998
- *O mie și una de nopți*. Contes arabes traduite par Galland, Paris, Editions Garnier Frères, 1960
- *Originile creștinismului*, Iași, Editura Polirom, 2002
- Pageaux, Daniel-Henri, *Literatura generală și comparată*, Iași, Editura Polirom, 2000
- Paliga, Sorin, *Etymological Lexicon of the Indigenous (Thracian) Elements in Romanian – Lexicon etimologic al elementelor autohtone (traco-dace) ale limbii române*, București, Fundația Evenimentul, 2006
- Pamfile, Tudor, *Mitologia poporului român*. Ediția a II-a, îngrijită și prefăcută de I. Opreșan, București, Editura Vestala, 2008
- Pârvan, Vasile, *Getica. O protoistorie a Daciei*, București, Cultura Națională, 1926

- Pernot, Hubert, *Mythes astrals et Traditions littéraires. Le thème de Grisélidis. Les fiançailles du soleil*, Paris, Librairie Orientale et Américaine, G.P. Maisonneuve, Editeur 198, 1944
- Propp, Vladimir Jakvlevic, *Morfologia basmului*. Traducere de Radu Nicolau. Studiu introductiv și note de Radu Niculescu, București, Editura Univers, 1970
- Propp, Vladimir Jakvlevic, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*. Traducere de Radu Nicolau, București, Editura Univers, 1973
- *Proto-Indo-European Etymological Dictionary*. A Revised Edition of Julius Pokorny's *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*. Revised and Published by the Dnghu Association. Scanned and recognized by George Starostin (Moscow), who has also added the meanings. Further refurnished and corrected by A. Lubotsky, Indo-European Language Revival Association, 2007
- *Questions de mythocritique. Dictionnaire*. Sous la direction de Danièle Chauvain, André Siganon et Philippe Walter, Paris, Editions Imago, 2005
- Radcliffe-Brown, Alfred R., *Structură și funcție în societatea primitivă*, Iași, Editura Polirom, 2000
- Ricoeur, Paul, *Metafora vie*. Traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1984
- Ricoeur, Paul, *Philosophie de la volonté. Finitude et culpabilité*, Aubier, Paris, 1988
- Ricoeur, Paul, *Istorie și adevăr*. Traducere de Elisabeta Niculescu, București, Editura Anastasia, 1996
- Ries, Julien, *Sacrul în istoria religioasa a omenirii*, Iași, Editura Polirom, 2000
- Rybakov, Boris, *Le paganisme des anciens Slaves*. Traduit du russe pas Lise Gruel-Apert, Presse Universitaire de France, Paris, 1994
- Saintyves, Pierre, *Les Contes de Perrault et les recits paralleles (leurs origines). En marge de la legende doree. Songe, miracles et survivances. Les Reliques et les images legendaires*. Edition etablie par Francis Lacassin, Paris, Editions Robert Laffont, 1987
- Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Polirom, Iași, 1998
- Simonsen, M., *Le conte populaire*, Paris, PUF, 1984

- Șăineanu, Lazăr, *Basmele românilor în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele poparelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*. Ediție îngrijită de Ruxandra Niculescu. Prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Minerva, 1978
- Taloș, Ion, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*, București, Editura Enciclopedică, 2001
- Taloș, Ion, *Cununia Fraților și Nunta Soarelui: incestul zădărnicit în folclorul românesc și universal*, București, Editura Enciclopedică, 2004
- *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson*, by Hans-Jorg Uther, Helsinki, Suomalainen Tiedeakatemia Academia Scientiarum Fennica, 2004
- Thomson, Stith, *The Folktale*, Holt, Rinehart and Winston, New York. Chicago. San Francisco. Toronto. London, 1946
- Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*, București, Editura Univers, 1982
- Toutain, Jean, *Les Cultes paiens dans l'Empire Romain*, Paris, Ernest Leroux Editeur, 1917
- Velasco, Juan Martin, *Introducere în fenomenologia religiei*, Iași, Editura Polirom, 1997
- Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1987
- Walter, Philippe, *Merlin și cunoașterea lumii*. Traducere de Rodica Caragea, București, Editura Artemis, 2004
- Walter, Philippe, *Mitologie creștină. Sărbători, ritualuri și mituri din Evul Mediu*. Traducere de Rodica Dumitrescu și Raluca Tulbure, București, Editura Artemis, 2005
- Walter, Philippe, *Limba păsărilor. Mitologie, filologie și comparatism în mituri, basme și limbi ale Europei*. Traducere din limba franceză de Andreea Hopârtean și Corin Braga, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007
- Wunenburger, Jean Jacques, *La vie des images*, Presse Universitaire de Strassbourg, 1995
- Wunenburger, Jean Jacques, *Philosophie des images*, Paris, Presse Universitaire de France, 2002